

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՆՈՒՄԱԾ Ե

Ամսաթիվ 25րդ շրջանի բաժնորդագրին է 20 Փրանգ. Թիւրքիաի և Պարսկաստանի համար 10 Փրանգ, ԿԱՆԻՍԿ. Կարեւոր է նաև բաժնորդագրութիւնը քանի որ ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը (Թիւրքիաի և Պարսկաստանի համար 1 Փր.) հաշուելով: Նամակ իրար պէտք է լրկել այս հասցէով. M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԻՇՏԱՐԻ

ԹԻՒ 18

1910 ՄԱՐՏ 5 ԵՐԺ.

(Հ. Յ. Փետրվար 20)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Իմրագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագործունել հրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցումը 1 միջակգիրը 1 սանդղակարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդղակարժէ:
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱՅՈՒՄԱԾ Ե

ԲԱՆՈՒՄԱԾ Ե

ԻՇՏԱՐԻ

(1909 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1910 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ)

Ամսաթիվ 25րդ տարեշրջանի բաժնորդագրին է 20 Փրանգ (4 տղար ամսական կամ 7 րուբլ և 50 կպկ. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի՞րաց առաջ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, որ կը լրկուի կէս բաժնորդագրով, այսինքն ամսաթիվ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորդագրով: Կարելի է բաժնորդագրուիլ նաև քանի՞ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 Փրանգով (սեպտեմբեր = 75 կպկ.) հաշուելով, կամ ֆրանգ Թիւրքիաի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ Պոլսի Երեսնամյա օրհանգրվանին են մեր հրատարակած Օթանդաւան թերթին կանոնադրին համեմատ, ինչպէս որ կուենենան Արմենիա ստանդարտը, քանի՞ անձի համար որ ուզեն, անց ստացած լրագրի ծրարին մէջ տուելով և կէս բաժնորդագրով, այսինքն ամսաթիվ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգով արելի է նաև Օթանդաւան նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի զրկելով 12 1/2 Փր. (2 1/2 տղր.) բաժնորդագրով:

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներին հասցէն նահանգին մէջ՝ բնակող զիւրուի թեան համար, կը նշանակուի ք. Արմենիա Օթանդաւաններէն ար Մալաթիա Պէրպէրեանի հասցէն, իսկ կորելի է դիմել թէ՛ բաժնորդագրուելու և թէ՛ մեր հրատարակած տետրակներ ու գիրքեր գիւրուեալ տետրակներ համար Ահա այդ հասցէն.
M. G. Berberian
94, Front str.
WORCESTER Mass.

Նոյնպէս Նիւ Եորքի, Նիւ Ճէրզիի հասցէներին մէջ և ատոնց մօտակայ տեղեր գտնուողները կրնան դիմել Արմենիա Օթանդաւաններէն Տիար Իրան Միգրադեանին որի հասցէն է
Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքիաի ներքին կացութիւնը. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Մանապրո. Թօփ-չեանի սպանողին համար. — Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութիւնը. — Կիլիկիայի աղետեղանքին համար. — Ատանայի դատարանին այրուիլը. — Տիւրքա հրդեհակ զայմագամ Ասաֆը. — Լուսաբանութիւն մը. — Ռուսիայի ցարին բաժակահառք եւ Պոլսի ցարին պատասխանը. — Եփրատի Թաւրիզում. — Թիւրքիայի լուրեր. — Պաքստանի լուրեր. — Արտասահմանի լուրեր. — Նուիրատուութիւններ Արմենիային. — Նոր ստացուած հրատարակութիւններ. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Գիւղային հանդես մը):

ԹԻՒԻՐԻՒՄԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՅՈՒՄԻՆԸ

Տեղական օրաթերթի մը փարիզեան թղթակցութենէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.

Մինչդեռ համահեղինակութիւնը և կրէտական խնդիրը Հարաւորեցման անհաղթանակութիւն կը պատճառեն երիտասարդ Թիւրքերին, պուլկարական սահմանադրին վրայ շարունակ պատահող ընդհարումներն այ հիւսիս-ստեղծման անոնց ուղարկութիւնը լարած կը պահեն: Իրաւ է որ այդ հրացանաձուլութիւններէ մէկ քանի ձախորդ գէպքեր աւելի մեծ արձագանգ ունեցան Արեւմուտքի մէջ քան թէ բուն իսկ իրենց տեղի վրայ, այսօր ամենայնիւ չէ կարելի ծածկել թէ Պուլկարի մէջ խաղաղասէր կառավարութեան և թագաւորին քով կայ նաև պատերազմախնդրներ իրենց հրապարակութիւն մը որոնք առիթ միայն կը վնասեն վառօգր բռնկցնելու համար:

Այս կուսակցութիւն մեծ պատրանք մ'ունեցաւ սպիտակ մեծ ծարին և Պուլկարի մարին միջև Բէգէրպուր կուսակցութեան հետ մեղադրութեան և գգոռողական խօսքերէն, եթէ կարելի է այս բաւերով ըսել: Բայց նոյն կուսակցութիւնը պիտի յաջողի՝ թագաւորն ալ իր հօտանքին մէջ քաշել երբ յանկարծ առիթ մը ներկայանայ: Դիւանագիտական շրջանակներին մէջ շատ չեն հաւատար ատոր որովհետեւ կը խորհին թէ պուլկար ժողովուրդն այնչափ խոհեմ ու հեռանալի է որ չենտուր այնպիսի արկածախնդրու.

Թեան մը մէջ ուր կրնայ շատ բան կորսնցունել և բան մը չհասնի: Ատոր իբրեւ ապացոյց կը յիշեցունեն թէ Պուլկարիան ինչպէս իր քաղաքականութեան դիրք փոխեց յանկարծ, 1909 ապրիլ 13ի դէպքերին պատճառով Մահմուտ Եփէփէթ փաշայի զօրաբանակին դէպի Կ. Պօլս յաղթական գնացքէն յետոյ:

Բայց միւս կողմէ այլ չէ կարելի անտեսել թէ Մակեդոնիայի մէջ անկարգութիւններ, Փոքր-Ասիայի մէջ ապստամբութիւններ, Վուսիորի փոքրին վրայ խորհրդարանական և ներքին քաղաքական խառնակութիւններ օսման և զօրաբանակի մէկ մեծ մասն իրենց տեղեր մնալու հարկադրելով, կրնան մեծապէս նպաստել պուլկար ձիւկօների (ազգամոր) դադարի դիտաւորութիւններին: Հետեւապէս, ամենաանկեղծ ցանկութիւններ կը յայտնուին, մանաւանդ Պրանսի մէջ, որ օսման և վարչական նոր դրութիւնը յաղթանակէ այն ահաւոր դժուարութիւններին ու խոչընդոտներին որոնց մէջ կը թաղարկի այժմ և որոնք մի քանի ամիս ի վեր կարծես թէ կը դանդաղեցնեն իր յաւաքութեան ընթացքը որ այնչափ նշանաւոր հանդիսացաւ ի սկզբան:

Այսպէս ուրեմն դիւանագիտութիւնը հետզհետէ իր բոլոր ջանքեր կը կեդրոնացունէ դէպի այս նպատակ: Այժմեան կացութիւնը (statu quo) պահպանել Պալքաներին մէջ, Նոյն իսկ այս սկզբունքի վրայ հիմնուելով պէտք է լինէր, և մասամբ ալ եղած է, աւստրաւուսական հաշտութիւնը որով զբաղուած է ամբողջ եւրոպական մամուլը: Ըսի թէ մասամբ ալ եղած է, որովհետեւ յայտնի է այժմ որ եթէ այդ տեսակետով արգիւնք մը ձեռք բերուած է, այդ արգիւնքը չէ ամբողջովին այնպէս ինչպէս կը փափաքուէր ի սկզբան և որի յաջողութեան համար ֆրանսական դիւանագիտութիւնն ալ շատ աշխատեցաւ:

Արդարեւ լաւ հասկցուած է այժմ որ եթէ Վիեննայի և Բէգէրպուրի

դահլիճները նորէն սկսան իրար մօտենալ և վերսկսիլ իրենց բարեկամական յարաբերութիւններ որ կորսնցուցեր էին Պանա-Հէրսէքին Աւստրիայի հետ կցումէն ի վեր, պալքանեան խնդրի մասին իրենց համաձայնութիւնը չպիտի նուիրագործուի դիւանագիտական գրաւոր ուէ գործողութեամբ, յայտարարութիւն կամ գաղտնագիր: Այժմեան կացութիւնը պահպանելու նպատակով խօսքերով միայն հաւաստումներ ըրած են իրարու փոխադարձապէս: Այժմեան բանակցութիւններին վրայ անշուշտ իրենց ազդեցութիւն ունեցած են իշտականներ Պէրլինի վեհաժողովին և Միւրձէիի համաձայնութեան որմէ մէկ կողմը միայն օգտուեցաւ, իսկ միւս կողմը չկրցաւ գործադրել իր հակալիւրը:

Երբեք կացութիւնը: Երբեք կացութիւնը չկայ: Այս միւսոյն վիճակը դեռ երկար ատեն պիտի շարունակէ Արեւելքի մէջ: Կրկնապիկները պիտի վայելին իրենց ինքնավարութիւն որ 38 տարիէ ի վեր երաշխաւորուած է իրենց համար: Պուլկարները պիտի շարունակեն ահագին ծախքերի տակ ճնշուիլ իրենց զօրաբանակի պահպանման համար և Աւստրիա պիտի սպասէ որ Օսմանեան կայսրութեան շէնքէն մէկ ուրիշ կտոր ալ ինքնին փրկի ինչայ որ ազատութեամբ ձեռքն երկնցունէ այն ալ առնելու համար...

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒԻՐԻՒՄԻ

Հայ-կաթոլիկների երեսփոխանական ժողովին և Սինոդին միջև ծագած անհամաձայնութիւնը այս կէտի վրայ թէ պէտք է նախ կանոնադրութիւնը վերաքննել և յետոյ անոր համեմատ կատարել և Պատրիարքի ընտրութիւնը, եթէ ոչ նախ պատրիարք ընտրել և յետոյ կանոնադրութիւնը վերաքննել, վերջ գտած է աշխարհական երեսփոխանների զիլուժով: Արդի կանոնադրին համեմատ պիտի կատարուի և Պատրիարքի ընտրութիւնը և յետոյ անոր նախագահութեամբ պիտի լինի վերաքննութիւնը, ինչպէս կը պնդէին սինոդական եպիսկոպոսները, պատրիարքական տեղապահ

Գոյունեանի ու Վատիկանի հետ միա-
սին :

— Մուշի կողմեր յետադիմական
թիւրքերն ու քիւրտերը կը ջանան
յուզուսներ գոյացունել սահմանադ-
րական վարչութեան ինչպէս և հայե-
րին դէմ : Լուր տարածներ են թէ հա-
յերը թնդանթներ բերել տուած են
գիւղերը : Կառավարութիւնը քննու-
թիւն կատարել տալով հասկցուեր է
որ ատոնց թնդանթ համարածները
հողագործութեան համար նոր դը-
րութեամբ շինուած գութաններ են
եղեր :

— Դուրեան Ս. Պատրիարքը
Վաղարշական ժողովին ատենապետ
Տիար Մանուկ Ազարեանի հետ դարձ-
եալ զնաց վարչապետ Հագգը փա-
շին տեսակցութեան փետր.
9/22ին : Պատրիարքն ուղեց տեղե-
կութիւն ստանալ թէ իր տուած
քաղաքի ինչ արդիւնք ունեցած է :
Վարչապետը հաւատեց թէ կառա-
վարութիւնը ունէր զիտողութիւն չունի
քաղաքի զարգացումը : Դիտողութիւն
չունի որ վիճելի հողերի մասին բաց-
ուած գաղափարութիւնները յետա-
ձգուին մինչև որ կեդրոնն աւարտէ
տնտեսական ծրարագիծը : Կատարա-
ւոր թէ իր խոստումներ պիտի գործա-
դրուին քիչ ատենէն : Թէ կիլիկիաի
աղէտեալներին օգնելու համար գու-
մար մը պատրիարքարանի տրամադ-
րութեան տակ պիտի գործի, թէեւ
գործադրական կառավարութեան
պիտանէ շատ տկար է : Ինչեցուց նաեւ
թէ երկաթուղային գծի շինութիւնը,
Մէրսին-Ատանաի մէջ, քիչ օրէն
պիտի սկսի, որովնաեւ գործ պիտի
հայթայթուի աղէտեալներին կայն :
Պատրիարքը եղած խոստումներ
չունով գործադրութեան ակնկալու-
թեամբ շնորհակալութիւն յայտնելով
մեկնեցաւ մեծ եկարքոսի քովէն :

— Կ. Պոլսի ոստիկան-զինուոր-
ները (ժանտարմ) վարժարանէն 600
ոստիկան-զինուորներ ընթացաւարտ
եղանուաւ աթոյժ հանդէս մը կատար-
ուեր է ուր բանախօսեր են թիւրք

ոստիկան-զինուոր մը և հայ ոստիկան-
զինուոր մը, Երզնկացի Օննիկ Գուն-
տաքեան, որի ճաշը շատ գեղեցիկ
լինելով շնորհակալ ծափահարուեր է :

— Տիգրանակերտի առաջնորդը
խնդրած էր պատրիարքարանէն որ
Սուրէն վարչապետ Գալէմեան իրեն
օգնական նշանակուի, Սիլվանի, Պը-
շերիկի և չըլակայ թիւմերին համար,
Խառն ժողովը ընդունեւ է այդ ա-
ռաջարկը :

— Գաւառներէն գանգաւորներ կը
լսուէին թէ տեղական դատարանները
կը դժկամակին վերադարձող հայ
գաղթականներին տալ քրեական իր-
ւունքներ յափշտակուած իրենց հո-
ղերը : Մինչև իսկ առթիւն օգտուելով
և կաշառուելով, օրինաւորապէս ալ կը
վաւերացուէին յափշտակիչներին հո-
ղատիրութիւնը : Այդ գանգաւորներ
վրայ, որոնք պատրիարքարանէն ալ
քանիցս հաղորդուեցան Բ. Դրան,
նորքին գործերի նախարարութիւնը
հրամայեց գաւառական իշխանութիւն-
ներին որ վիճելի հողերի մասին բաց-
ուած գաղափարութիւնները յետա-
ձգուին մինչև որ կեդրոնն աւարտէ
տնտեսական ծրարագիծը : Կատարա-
ւոր թէ իր խոստումներ պիտի գործա-
դրուին քիչ ատենէն : Թէ կիլիկիաի
աղէտեալներին օգնելու համար գու-
մար մը պատրիարքարանի տրամադ-
րութեան տակ պիտի գործի, թէեւ
գործադրական կառավարութեան
պիտանէ շատ տկար է : Ինչեցուց նաեւ
թէ երկաթուղային գծի շինութիւնը,
Մէրսին-Ատանաի մէջ, քիչ օրէն
պիտի սկսի, որովնաեւ գործ պիտի
հայթայթուի աղէտեալներին կայն :
Պատրիարքը եղած խոստումներ
չունով գործադրութեան ակնկալու-
թեամբ շնորհակալութիւն յայտնելով
մեկնեցաւ մեծ եկարքոսի քովէն :

— Կեսարիայի առաջնորդ Տրդատ
եպ. Պաւեան օտարադարձ կ. Պոլսի
կանչուեր է Պատրիարքին կողմէն,
իր ծանօթ դատի մասին անձամբ բա-
ցատրութիւններ տալու համար :

— Երուսաղէմի միաբաններէն
Մեսրոպ վրդ. Սահակեան վանքէն
բաւական բաներ գողցած անցեր է
Երզնկայի և Ալեքսանդրիայի մէջ ծա-
խել ուղած միջոցին լուր տրուեր է
առաջնորդարանին ուր քննութեան
նշխարակուելով երեւան ելեր է գու-
ղութիւնը : Արեւստի փաշա Բարթող
հեռագրեր է կ. Պոլսի թէ այդ
փախստական վարչապետ, որ խոս-

տովներ է թէ կ. Պոլսի վարչապետ
3 ըմբոստ վարչապետներ կուտա-
կիցներէն է եղեր, հսկողութեան տակ
Երուսաղէմ կը շրջուի իր գործնե-
րով մէկտեղ :

— Դուրեան պատրիարքը փետր.
19/28ին այցելելով Երուսաղէմ նա-
խարար Ճավիտ պէյին, գիտել տուաւ
թէ գաւառներին մէջ զինուորական
տնտեսութիւնը կը գանձուի բռնի կերպով :
Ճավիտ պէյ յայտնեց թէ այդ մա-
սին գրուած է արդէն վարչապետին
որ նպատակաւ կարգադրութիւն մը
լինի և ինք ալ հրահանգ ղրկած է
գաւառային իշխանութիւններին որ
կարօտեալներին տնտեսութեան գանձումը
քանի մը տարի ալ երկարաձգուի :
Պատրիարքը խնդրեց նաեւ փութա-
ցունել կիլիկիայի որբերի և ալիւնե-
րի վիճակին բարելաւմը : Ճավիտ
պէյ պատասխանեց թէ այդ նկատ-
մամբ նախարարական մասնակի խոր-
հրդակցութիւն մը պիտի լինի յառ-
կապէս մի քանի օր յետոյ :

Պատրիարքը այցելեց նաեւ Էվ-
քաթի (Բարեպաշտական հաստատու-
թիւններ) նախարարին որին հետ
խօսեցաւ կիլիկիայի և աղբային սե-
փական ուրիշ հաստատութիւններ
մասին շնորհակալութիւն խնդրելով վրայ :
Նախարարը տեղեկացուց որ այդ
առթիւ պատրաստած է օրինագիծ մը
որ մօտեւոյ պիտի ներկայացուի Պատ-
րիարքական ժողովին :

Այնուհետեւ Պատրիարքն այցելեց
հանրային շինութիւններին նախարար
Հալաբեան Էփէնտիին իր պաշտոնա-
տան մէջ և անոր հետ մտեւմական
խօսակցութիւն մ'ունենալով, խնդրեց
որ անգործ մնացած հայ գոր-
ծաւորներին ալ գործ տրուի հանրա-
յին շինութիւններին աշխատանքներին
մէջ :

— Ճէվահիրեան Գաբրիէլ եւ
պիսկոպոս հաւանութիւն տուեր է

վրայ և կը հիւսէին պահելու գոյնգոյն
ծաղիկներէ : Արդեօք կարճ քան մը որ
խառնաբեր այս անկեղ ուրախութիւնը
և ցրուէր միմիտ ժողովուրդը...

Յանկարծ մեղմ և տխուր ձայն մը
լսուեցաւ, ձայն մը՝ որ 10 տարեկան
մանկան մը ճիչերուն կը նմանէր, մեղմ և
որոշ կերպով կը հնչէր անտառին ծոցէն
և օգնութեան կարօտ ըլլալը որոշ կեր-
պով կը բացատրէր իր ելեւէջներով : Ու-
րախ մարմնը իրար անցած՝ պահ մը
տիկ կընեն, հասկնալու համար թէ ու-
րիշ կուգայ ձայնը, և ապա կը լսաւա-
նան զէպի այն կողմը :

Ձայնը երթալով կը մեղմանար փա-
րակից ծովու ալիքներու նման որ եր-
բեմն կը գոռան ու երբեմն ալ հազիւ
հազ լսելի կըլլան : Նրիտասարգները որ
աւելի հեռաքրքիր էին, առաջ կանցնէին
վաղելով՝ որ քուտեն օգնութեան կարօտ
արարածը :

Վերջապէս կը հասնին անտառին խո-
րդ գոտեւած հիւղակի և կտրտած
դռնէն ներս կը մտնեն...

Ինչ տեսնեն, Տէր Աստուած, հոն
բնակող այրի կիներ մեռած և իր զաւակը
մահուան վրայ լուր չունենալով՝ երբ կը
տեսնէ թէ իր մայրիկը չի շարժիր ու
պատասխան չի տար իր հարցումներուն,
անագորոյն ցաւէն պոռալով ու արտասու-
նելով՝ կուգէ իր անձը խաբել : Ըսկ
պատրանք մը սակայն, առաջ...

Թ. Միլիւն

Երուսաղէմ երթալու, ինչպէս որ
փափաք յայտնուած էր Երուսաղէմ
պատրիարքական տեղապահ Դանիէլ
վարչապետի և հոն ղրկուած պատ-
ուիրակութեան կողմէն :

— Ձէյթունէն հեռագրած է իր
կողոս եպիսկոպոս թէ Ձէյթուն ա-
վամահ վիճակի մը մէջ կը գտնուի :

— Ձէյթունի առաջնորդ վարչա-
պետ վարչապետ որ կառավարու-
թեան կողմէն Մարաշ տարուած էր,
փետր. 14/27ին ողջամբ հասեր է
Ատանա և կրտսի թէ կ. Պոլսի պիտի
երթայ բողոքելու համար տեղական
իշխանութիւններին իրեն հանդէպ
ունեցած անիրաւ վարմունքին դէմ :

— Ձէյթունի և Ֆրնուզի հայ
բանտարկեալները շնորհաւորելով
Պատրիարքի վերադարձը, խնդրե-
ր են որ իրենց ազատութեան մասին
եղած խոստումները շուտով իրաւա-
նացնելու համար ջանքեր կատար-
ուին :

Նոյնպիսի գիտումներ և Ատանաի
բանտարկեալներէն :

ՄԱՆԱԿՆԻ

ԹՕԻԶԱՆԻ ՍՊԱՆՈՂԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կարինի դատարանը միաձայնու-
թեամբ մահի դատապարտեց է որ-
բացեալ Եղիշէ Թախտաշին սպանող
Թաքեթը :

ԵՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Եւրոպայի Հայ Ուսանողական
Միութիւն»ը «Ազատամարտ»ի միջո-
ցով 3498 ֆրանք ղրկեց է Տարսի
շրջանին մէջ կրթական գործին յառ-
կացուելու համար :

ԿԻԼԻԿԻԱԻ ԱՂԵՏԱԼՆԵՐԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նիւ Եորքի «Հէրալտ» լրագրի
կիլիկիայի աղէտեալներին համար իր
բացած հանգանակութեան արգելի-
քը, 950 ֆրանք, ղրկեց էր փաթի-
կաւ Տիգրան խան Դէլեկեանին որ
իր կողմէն ալ 1000 ֆր. վրան աւել-
ցնելով ղրկեց է պատրիարքարան
— «Հայոց Բարեգործական ընկե-
լութիւն»ը Երզնկայի ղրկեց է
Հասան Պէյի, Դիլիսի, Անտիոքի
և Սուրիայի աղէտեալներին 140 անգլի-
ոսկի, Ատանաի հայուհեաց աշխատ-
անոցին 40 ոսկի և Ձէյթունի կոկիտն
և չըլակայ գիւղերին 50 ոսկի :

— Նպատակը միջազգային լան-
նաժողովը որի կեդրոնը կ. Պոլսի է
Ձէյթունէն եկած կարօտութեան և
թշուառութեան նամակներին վրայ,
որոշեր է 200 ոսկի ղրկել : Լոնտոն,
նէն ստացած 3000 ոսկիին ալ կէսը
կիլիկիային յատկացուցեր է, կէսն
ալ հայաբնակ ուրիշ կարօտ գաւառ-
ներին : 100 ոսկի ղրկեց է Անտիոքի
կիլիկիայի աշխատանքի միջոցներ հո-
թայթելու համար :

ԱՅԱՆԱԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ԱՅՐՈՒԹԻԸ

Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն մար-
տի. «Երէկ քիչեր հրդեհ ծագելով
Ատանաի դատարանը բոցաճարակ
եղաւ : Կառավարութիւնը քննութիւն
բացած է այդ դէպքին վրայ :»

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԱՅԻՆ ՀԱՆԴԵՍ ՄԸ

Մ. Գիւղէն քիչ մը հեռու, գոգա-
ւոր հովտի մը գլխիւ և գլխացող առ-
ուակի մը մօտ կը գտնուի Ս. անտառը,
ուր ծառերու խիա ճիւղերը ամէն կող-
մէն իրար կը զրկեն և զով շուք մը կը
ձգեն իրենց տակը փառած կանանչ խո-
տերուն վրայ : Սիրուն և հրապուրիչ տե-
ւորան մը կը նմայէ դիտողին աչքին : Ան-
տառին արեւելեան կողմը բակ մը կայ,
որուն շրջա կողմը պարսպաձեւ ահագին
ծառեր տնկուած են : Գեղընկեան հոն
կը հաւաքուին ամէն տարի մայիսի մէջ,
տօնախմբութիւնը կատարելու ըստ նախ-
նեաց սովորութեան :

Անտառին մէջէն կը հոսին շատ մը
աղբիւրներ, որոնք իրենց ջրիչ ու զուլալ
յատկութեամբ կը ջրեն ու կ'անցնեն
ծառերը վիթխարի, ծառերը վեհատեսիլ
և լոյն ատեն գեղեցիկ :

Գարնան գեղեցիկ առաւօտ մէջ, ա-
րեւը իր ոսկեգոյն ճառագայթներով կը
լուսաւորէր Մ. Գիւղին Ս. անտառը : Ա-
ռաւօտեան քաղցր գիպիւքը մեղմ կեր-
պով մը կը փչէր և վայրի սօսափուն մը կը
լսուէր ծառերուն տերեւոց մէջէն : Միա-
միտ գիւղացիները հաւաքուած ամէն
կողմէ, կիսին գեղընկեան տօնախմբու-
թիւնը կատարելու ըստ սովորութեան, պա-
րեն ու խաղերը կսկսին այլեւս, ուրա-

խութեան ազդակները կը լեցնէին կար-
ծես վիթխարի անառը : Նորածին դաւ-
նակները մայրով կը ցատկոտէին իրենց
մօրը շուրջ կանանչ մարգերուն վրայ :
Խնկաւէտ վարդին բուրումը և վայրի ա-
նանուէն ծաղիկներու անհատնում շարքը
պսպուէն կանաչութեան մէջէն կերեւի-
ն ու կարծես հանդիսատես ըլլալ կուգին,
իրենց յաւերժական երևոյթով՝ պարզուկ
գեղընկեան տօնախմբութեան որ այնքան
խորհրդաւոր է սակայն : Առաւօտեան
ցօղէն թրջուած կոկոնները կը բացուէին
արշալոյսին առաջին ճառագայթներուն
առջև : Ամբողջ գիշերը վարդին. կոկոնին
քով նստող սորակն ալ, լուսոյ ճառա-
գայթներուն երեւոյթը տեսնելով՝ յուսա-
հաւատով իր սիրահարէն կը բաժնուի,
թողելով զայն իր անրիժ կուսութեան
մէջ : Այս ժամերուն մէջ անոնց սիրտը ու-
րախութեամբ լեցուած էր ու միշտ սէր
կը թրթար իրենց շրթներուն վրայ :
Բարձր ձայնով կերպէին շարակոններ ու
գեղընկեան երգեր :

Գիւղին ծերուկ քահանայ որ ծերե-
րու հետ նստած էր, անցեալին ու դա-
ւեան վրայ կը խօսէր : Ծերերը կը դի-
տէին իրենց զաւակներու պարելը եւ
մարգերէն ինչի՞նչ էին անցնէր, իրենց
ապագայ կեանքին վրայ : Այսպէս անցան
առաւօտեան ժամերը, ուրախութիւնը
հետզհետէ կաւեւար, մանուկները գաւ-
նեւոր հետ կը խաղային կանանչ մարգեր

«Յիշատակարան»ը կը հրատա-
րակուի պրակ առ պրակ ամիսը առ-
գամ մը. ամբողջութիւնը պիտի բաղ-
կանայ 48 պրակներէ: Ամբողջ գոր-
ծին բաժանորդագրութիւնն է կան-
խիկ 1 օսմ. ոսկի ամէն տեղի համար:
Ո՛րէկ պրակի գինն է 2 դրույ կ. Կօյսի

Համար. արտասահմանի Համար՝ 50
սանդիմ.

Ամբողջ բաժանորդագրինը զրկող-
ների անունները, ստացման ապահա-
վութեան համար, կը հրատարակ-
ուին «Թիլառակարան»ի կողմին վը-
րայ:

Դիմել Ջարդարեան գրատուն, Կ.
Պոլիս, Չաքմագըլար, թիւ 24-26:

Թիֆլիսի Աղբիւր և Տարազ պատ-
կերադարձ հանդէսներ, որոնք հե-
տըզհետէ աւելի չքեղ հրատարակու-
թեամբ լոյս կը տեսնեն, 1910 յունվար
և թիւ 1 թերթերին հետ ստացած
ենք նաեւ 1) վեհափառ իշխման
կաթողիկոսի բազմագոյն, 2) Ս. Սա-
հակի, 3) Ս. Մեղրուպի, 4) Միքայել
Նալբանդեանի և 5) վեհափառ կա-
թողիկոսի ուղեւորութեան պատկեր-
ները որոնք տպագրել տրուած են
Եւրոպայի մէջ, «Աղբիւր»ին «Տարազ»ի
խմբագրութիւնն իր բաժնորդներին
նուէր կը ղրկէ այս պատկերները:

ԾԱՆՈՒԹՅՈՒՆԵՐ

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894)
ՅՈՒՅԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-
րութեան դարադարձին առթիւ 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ձալ դիրքով և լուսատիպ (phototypi-
que) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած
է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտո-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով:
Մէջտեղը դրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Բարութիւն
Քէնի. Շմաւոնեանի, պատկերը և բո-
լորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակուող բոլոր լրագիրները,
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-
ների պատկերներովը:

Գինն է 4 ֆրանք. ճանապարհա-
ժախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-
կաստանի համար 2 ֆրանք և 50
սանդիմ:

Գաղտնիքներէն Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան իսկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա.
1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկե-
րով: Գինն է, ճանապարհաժախքովը
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանդիմ:

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛
գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի
խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ
ղրկելով:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՐ
(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԵՆՈՒԱՆ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԶՈՂԱՊԵՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունեն ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ՛

անբարոյական մի հայր իւր «պակ-
ուած» վարքաբարքով որչա՛ք շատիք-
ների պատճառ դարձած է և վեր ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքի
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ: Գինն 1 ֆրանք:

ՇԵՔՐԵՐԻ ՀԱՄԼԷԴԸ

Շէքրերի ՀԱՄԼԷԴԸ որ ճարտար-
տեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի
թարգմանած է հանգուցեալքալ անգլի-
ագէտ Գարեգին Յ. Փափազեան, կա-
րելի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբ-
ագրատունէն:

Տպագրուած է վիէննայի Միլիթար-
եանց տպարանը, մաքուր թղթի վը-
րայ և ունի մեծ ութածալ գիրքով
183+իջերէս:

Գինն է 2 ֆրանք և 50 սանդիմ:

Բացւած է 1910 թ. իրաւունքագրութիւն

ՀՈՐԻԶՈՆ

Գրական, քաղաքական, տնտեսական և
հասարակական լրագիր

Տարեկան 6 ամսուանը
Թիւրքիայի համար 120 դր. 70 դր.
Ամերիկայի » 6 դր. 31/2 դր.
Ներքայի » 30 ֆր. 18 ֆր.

Բաժնորդագրութիւն ընդունում է
միայն իւրաքանչիւր ամսի 1ից: Ապագի
ոչ ոքի թերթ չէ ուղարկում:

Հասցէ՝ Rédaction du journal «Ho-
rizon».

Tiflis (Caucase-Russie)

«ՀԱՅ» ԱՄՍԱԹԵՐԸ

Տարեկան բաժանորդագրին՝ Ամերի-
կա 50 սենթ, թուրքիա 5 լր. ուղի,
ուրիշ տեղեր 2,50 ֆր.:

Հասցէ՝ Mr. Karekin Manoukian
P. O. Box 1898, Boston, Mass.
U. S. A.

ՐԻՉՄՈՆՏԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Բիչ-
մոնտ քաղաքի (Վիրձինիա նահանգ) նո-
րահաստատ հայ գրադարանի վարչու-
թեան ստացած ենք հետեւեալ յայտա-
րարութիւնը:

Քաղաքիս մէջ (Richmond, Va.)
գրադարան մը հաստատուած լինե-
լով, պատրաստ եմք գնումներ ընե-
լու: Ուստի ամեն գրավաճառանոց-
ներ թող հաճին իրենց գրացուցակը
ղրկել: Իսկ հանդէսներու, շաբաթա-
թերթերու, օրաթերթերու խմբ-
ագրութիւնները՝ մէկ մէկ օրինակ
իրենց հրատարակութիւններէն, հե-
տեւալ հասցէին:

Armenian Library
215, N. 1st. str.
RICHMOND VA.
(Etats-Unis d'Amérique)

Ի դիմաց Բիչմոնտի

Հայկական գրադարանի վարչութեան.
Ատենապետ. Յ. Տէրմիլեան.
Ատենադպիր. Ս. Էօքսիշեան:

ԺԳ
ՄԻ ՊՈԻԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ՀԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)
ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԻՐՏԻՑ ԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ
1894

1 ֆրանք և 40 սանդիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար
1 ֆրանք է:)

Եղիազար Մուրադեան. Գնական
Պատմութիւն Արշակ Բ. և անոր Պապ-
որդուն: (Հայոց պատմութեան մէկ
կարևոր կէտին վրայ քննադատական
տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Աղա-
բէկեան գրած է թէ «Հեղինակին այդ
ձեռնարկութիւնը պատիւ է բերում
իրան և այն ազգին, որին պատկանում
է պատմութիւնը»): 2 ֆր. 50

ՀԱԿԻԹԻ ՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ

Տեղական և օտարերկրեայ, թարմ,
ածան և զանազան գինեւոր հաւ-
կիթներ, մեծաքանակ և փոքրաքա-
նակ, կը ծախուին Ատոլֆ Թիէր փո-
ղոցը թիւ 77, Տէր՝ ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ
վաճառատունը:

DerAthanasian
Rue Adolphe-Thiers, 77
Marseille

Բանասէրի հրատարակած գիրքե-
րը մեզ մօտ կը ծախուին Մարտէլի
մէջ միննոյն գինեւոր ինչ որ Բարիզի
մէջ «Բանասէր»ի խմբագրատունը:

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա-
խու գտնուած գիրքերի մանրամաս
ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի
17րդ շրջանի 38, 39 և 40 թիւերին
մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի
տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիա-
պէս զրկել անոնց որոնք կը փափա-
քին մեր գրացուցակներ ունենալ,
եթէ գոնէ 50 սանդիմ զրկելով գիրք-
ուղեն մեզնէ նախապէս. այդ ուղուած
գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը ղըր-
կուին գրացուցակներն ալ:

Ծրարները ապահովագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու-
ղղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա-
րի (մինչեւ 2 քիլո) համար 25 սանդիմ
ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:
Ամեն երկրի փոստերը, քանի՛ սան-
թիմի համար ալ լինի, մանտաղը
փոստ կուտան. մեզ վճարուելու համար
Մարտէլի մէջ:

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա-
խու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հե-
տեւալ գիրքերն որոնց առջեւ նշա-
նակուած գիներին մէջ հաշուուած է
նաև զրկելու փոստի ծախքը:

SETH. J. MESROVP. History of
the Armenians in India (From the
earliest times at the present day).
5 fr. 50

Բակուրյան. Կիպրոս կղզի (Ա. Աշ-
խարհագրական և պատմական տեսու-
թիւն. Բ. Հայ գաղթականութիւն):
1 ֆր. 25

ՀՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
ՐԱՅՅԻԻ

Խամսայի Մէլիքութիւնները.
Ղարաբաղի Աստղագետը.
Գաղտնիքի Ղարաբաղի:

Մի մեծագիր հատորի մէջ ամփոփ-
ւած:

Գինն է 6 շիլին ճանապարհաժախ-
քով: Հեղինակի միւս երկերի համար
հետ պէտք է դիմել:

Mme. Raffi
32, Richmond Gardens
Shepherd's Bush
London W. (England)

Հոռիմեան. Բառարան Հայերէնէ
Հայկերէն (Հայերէն շատ ոճերի և
ասացածների փրանսերէն թարգ-
մանութիւններն ալ դրուած են): Բ.
տպգր. 16 ֆր.: Շքեղ կազմով:

«ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Արմէնիայի Ա տարեշրջանի թիւերն
որոնք բոլորովին սպառած են, շա-
տերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ.
Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ւած են այս Յոռնարարի մէջ որ ութա-
ձալ զիրքով 124 երեսներ կը բաղ-
կանայ: Գինն է 1 ֆր. 40 սանդիմ:

Տարածելու համար մէկ անգամէն.
10 օրինակ գնողին կը զրկենք 10
օրինակը, ապահովագրուած ծրարով,
10 ֆրանգի փոխարէն:

Դիմել Արմէնիայի խմբագրութեան:

Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմէնիայի
ու կընդունին ծանուցումներ հրատարա-
կելու համար. անոնք որ պէտք կուեն-
ան Արմէնիայի միջոցով մէկի դիմում ա-
նել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ
ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ
լրագրական սովորութեան: Ծանուցում-
ների գիները նշանակուած են Արմէնիայի
հակառակ, տառին վրայ հաշուելով. 1 եր-
կաթագրի (գլխագիր) համար 2 սանդիմ
և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիմ: 3 ան-
գամ դրուելիք ծանուցումի գինն վո-
րին 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի ան-
գամներ դրուելիք ծանուցումի գինն վը-
րայ 0/0ին 30 զեղչ: Սակարկութիւն չըն
դառնուիր:

ՏՆՕՐԷՆ-ԻՄՐԱԳԻՐ
Մ. ԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ

ԲԱՐՍԵԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փարպեան
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi